

УДК 336.22: 334.72

Т. Г. Буй,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Національного університету «Києво-Могилянська академія», м. Київ*

О. К. Прімерова,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету
«Києво-Могилянська академія», м. Київ*

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Т. Н. Вуй

*Candidate of economic sciences, docent, associate professor at the Department of Finance,
National university of Kyiv-Mohyla academy, Kyiv*

О. К. Primierova

*Candidate of economic sciences, docent, associate professor at the Department of Finance,
National university of Kyiv-Mohyla academy, Kyiv*

TAX STIMULATION OF SMALL-SIZE BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності функціонування та доцільності реформування спрощеної системи оподаткування, а також визначенню напрямів стимулювання малого бізнесу засобами податкової політики. Визначено, що система оподаткування малих підприємств має бути спрямована одночасно і на стимулювання розвитку малого бізнесу, і на подальше наповнення державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень від малих фірм. Обґрунтовано, що звільнення підприємства від оподаткування терміном на три роки за умови реінвестування ним половини чистого прибутку має позитивний ефект як на розвиток самого підприємства, так і на зростання податкових надходжень від його діяльності до бюджету. Впровадження даного режиму оподаткування в Україні сприятиме розвитку малого бізнесу, розширенню виробництва, зростанню зайнятості населення, підвищенню конкуренції, переростанню малого бізнесу у середній та великий та, як наслідок, зростанню податкових надходжень до бюджету. На основі проведеного дослідження запропоновано рекомендації щодо податкового стимулювання виробничої сфери малого бізнесу.

The article is devoted to the investigation of the process of tax stimulation of functioning of small-size businesses in Ukraine. It has been determined that in spite of numerous scientific researches in the sphere of taxation and entrepreneurship, there are certain differences in conceptual apparatus. The substantiation of the necessity of functioning and expediency of reforming the simplified taxation system, as well as determination of directions of stimulation of small business by means of tax policy is determined. It is defined that the system of taxation of small enterprises should be directed at both stimulating the development of small business and the further filling of state and local budgets at the expense of tax revenues from small firms. It is substantiated that the exemption of an enterprise from taxation for a term of three years, subject to the reinvestment of half of its net profit, has a positive effect both on the development of the enterprise itself and on the growth of tax

revenues from its activities to the budget. The introduction of this tax regime in Ukraine will facilitate the development of small businesses, increase production, increase employment, increase competition, expand small-sized businesses and, consequently, increase tax revenues to the budget. On the basis of this study, recommendations were made for tax incentives for the small business sector. The main directions are to tie the marginal volumes of revenues determining the group of taxpayers to the minimum wage or the consumer price index for their constant updating; to exempt from taxation newly created small-sized enterprises or to set tax rates differentiated by the time of existence of an enterprise to assist newly created and newly created firms; to provide informational and consulting support to small-sized businesses regarding its taxation, and increase the trust of entrepreneurs in tax authorities.

Ключові слова: малий бізнес; підприємництво; бюджет; податок; механізм податкового стимулювання; оподаткування.

Key words: small-size business; entrepreneurship; budget; tax; mechanism of tax stimulation; taxation.

Вступ і постановка проблеми. Економіка України має великий потенціал економічного зростання. В умовах затяжної кризи та наявності на ринку вільних ніш, де саме малий бізнес є найбільш ефективним, доцільним є створення сприятливих умов для його розвитку. Шляхом створення нових робочих місць і поглинання надлишкової робочої сили малий бізнес здатний вирішити проблеми з офіційною зайнятістю населення, які досі залишаються досить гострими в нашій країні. Створення великої кількості малих підприємств дає поштовх розвитку регіональної економіки. Розвиток здійснюється як через конкуренцію малих підприємств між собою, так і з суб'єктами середнього та великого бізнесу.

Аналіз стану малого бізнесу в Україні свідчить про те, що подальший його розвиток є неможливим без активного втручання держави. Тому для України наразі особливо актуальними є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективної державної політики підтримки розвитку малого бізнесу, в першу чергу це стосується реформування системи оподаткування малих підприємств з метою створення сприятливих умов для розширення бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку малого бізнесу завжди були та залишаються в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів. Зокрема, мале підприємництво та перешкоди на шляху його розвитку досліджували такі науковці, як З. Варналій, Т. Васильців, В. Герасимчук, Т. Говорушко, Ю. Іванов, О. Красота, О. Поліщук, Н. Сірополіс, В. Цимбал, Дж. Ван Хорн та інші. Дослідженням проблем оподаткування малого бізнесу в Україні займалися О. Василик, Л. Герасимчук, С. Дроб'язко, А. Крисоватий, Г. Михальчинець, Л. Наумова, Н. Ногінова, М. Слатвінська, Р. Умеров, С. Юрій, Т. Буй. У зв'язку з частими змінами Податкового кодексу актуальною темою залишається спрощена система оподаткування, яку досліджують такі науковці, як О. Клименко, С. Логвіновська, О. Лук'янчикова, М. Платко, С. Тесля, Л. Федоришина, О. Чепець та інші. Проте досі не було запропоновано конкретних рекомендацій щодо реформування податкової системи України для сприяння розвитку малого бізнесу.

Невирішені частини проблеми. Вивчення досвіду державної підтримки малого підприємництва в розвинутих країнах свідчить, що сприяння його розвитку можливе лише шляхом поєднання та узгодження різних форм, методів, засобів регулювання і підтримки. Такими методами можуть бути: сприяння розвитку кредитних відносин між малим бізнесом та комерційними банками, реалізація державних програм розвитку малого бізнесу, створення системи державних замовлень тощо. Проте одним з основних важелів впливу на малі підприємства лишається податкова політика держави. На нинішньому етапі спрощена система оподаткування є найкращою альтернативою у сфері сприяння розвитку малого бізнесу через податковий механізм, проте і вона не є досконалою. Усунення недоліків спрощеної системи призведе до створення більш сприятливого середовища для малого підприємництва.

Мета статті. Обґрунтування необхідності функціонування та доцільності реформування спрощеної системи оподаткування, а також виявлення напрямів стимулювання малого бізнесу засобами податкової політики.

Основні результати дослідження. Вивчення досвіду державної підтримки малого підприємництва в розвинутих країнах свідчить, що сприяння його розвитку можливе лише шляхом поєднання та узгодження різних форм, методів, засобів регулювання і підтримки. Основними кроками держави на шляху підтримки розвитку малого бізнесу у світовій практиці вважають:

- створення раціональної нормативно-правової бази;
- вдосконалення спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності малих підприємств;
- організація фінансової підтримки малого бізнесу;

- забезпечення малих підприємств інформацією та підготовленими кадрами [1].

Найважливішим кроком, безперечно, є організація фінансової підтримки малого бізнесу. Кредитування малих підприємств комерційними банками в Україні знаходиться на низькому рівні розвитку. Станом на 01.01.2018 р. сукупний портфель кредитів, виданих малим та середнім фірмам, дорівнював 55 мільярдів гривень, а це лише 5% загального портфеля кредитів, виданих банками юридичним особам. Зважаючи на те, що кількість малих та середніх підприємств становить 99% усіх підприємств країни, ця цифра є просто мізерною. При цьому майже дві третини кредитів видали всього 8 банків, а кредитуються переважно юридичні особи [2].

Держава може сприяти кредитуванню малих підприємств двома шляхами. Першим варіантом є створення спеціальних державних установ або неприбуткових організацій для кредитування і фінансування малого бізнесу. При цьому вартість кредиту (який може бути і безвідсотковим) може залежати від віку, виду економічної діяльності, місця розташування підприємства тощо. Таким чином можна створювати більш сприятливі умови для новостворених фірм, підприємств певної галузі, залежно від загальнонаціональної стратегії розвитку економіки чи задля розвитку певних місцевих ресурсів тощо. Наприклад, сьогодні в Україні фінансовою підтримкою мікро-, малих та середніх підприємств успішно займається Німецько-Український фонд (НУФ), заснований урядом спільно з НБУ та Німецьким державним банком розвитку [3].

Другим варіантом є державне сприяння розвитку кредитних відносин між малим бізнесом та комерційними банками. Задля цього можна запровадити кредитування малого підприємництва банками під гарантії бюджетних коштів; ввести пільгове оподаткування прибутку комерційних банків, одержаного за рахунок кредитування малих підприємств тощо. Ефективним кроком може стати також створення спеціального міжбанківського фонду для кредитування малих підприємств, що дозволить як знизити ризики та зберегти прибутки для банківських установ, так і знизити відсоткові ставки за кредитами для малих фірм та спростити процедуру розгляду кредитних заявок.

Не останню роль у фінансовій підтримці малого бізнесу відіграють державні регіональні та місцеві програми розвитку малого бізнесу. Подібні програми існують в кожній області України. На загальнодержавному рівні ними займається переважно Міністерство економічного розвитку і торгівлі [4]. Проте разом з розробкою програм розвитку малого бізнесу, важливим є контроль за їх впровадженням, прозорість виділення коштів, їх цільове використання, відсутність корупції тощо.

Ефективним варіантом підтримки малого бізнесу може бути також започаткування системи замовлень місцевої влади на виконання важливих для регіону інноваційних науково-технологічних розробок, що можуть реалізовуватись суб'єктами малого підприємництва. Для інформаційної та кадрової підтримки малих фірм необхідно створити спеціалізовані консультативні центри, що надавали б вичерпну інформацію малим підприємцям; організувати програми підготовки та перепідготовки кадрів, покращити освітні стандарти за напрямками підготовки, що стосуються бізнесу та підприємництва [1, с. 85].

Враховуючи, що кредитна підтримка малих підприємств та бюджетне фінансування програм їхнього розвитку є слабкими та, швидше за все, у середньостроковій перспективі й надалі залишатимуться на низькому рівні, фіскальні важелі впливу на діяльність малих підприємств і надалі лишатимуться домінуючими [5]. Фіскальний механізм України необхідно реформувати у напрямі забезпечення сприятливих умов для ведення бізнесу та залучення інвестицій шляхом побудови стимулюючої податкової системи.

Водночас при реформуванні податкової системи варто також зважати на те, що для України заходи щодо зменшення ставок основних податків та істотного збільшення бюджетних видатків з метою стимулювання розвитку малого підприємництва є неприйнятними через такі фактори:

- навіть за стабільних економічних умов у нашій державі її соціальні зобов'язання істотно перевищують фінансові можливості;
- зниження податкових ставок як інструмент стимулювання інвестицій в умовах політичної нестабільності України не забезпечить бажаних результатів, а лише призведе до зменшення й без того обмежених фінансових можливостей бюджетів України;
- відсутність джерел фінансування бюджетного дефіциту не сприятиме збільшенню видатків понад отримані доходи [6, с. 262].

Тому система оподаткування малих підприємств має бути спрямована одночасно і на стимулювання розвитку малого бізнесу, і на подальше наповнення державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень від малих фірм.

Сучасний стан малого підприємництва в Україні свідчить про необхідність стимулювання його розвитку з боку держави, а отже і продовження дії спрощеної системи оподаткування. Незважаючи на всі недоліки та аргументи проти спрощеної системи оподаткування, її ліквідація не є ефективним рішенням, адже вона має важливе соціальне значення в нашій країні. Також необхідно враховувати, що скасування спрощеної системи несе ризик переходу в «тінь» значної кількості суб'єктів малого підприємництва, що, як наслідок, призведе до зниження рівня розвитку малого бізнесу та зменшення податкових надходжень від єдиного податку до бюджету. Спрощена система оподаткування є способом так званої «компромісної детінізації»: завдяки наявності такої системи офіційна реєстрація стає відносно більш привабливою, порівняно з роботою у цілковитій «тіні», оскільки забезпечує легальність та мінімальний правовий захист, не вимагаючи при цьому ведення обліку та дозволяючи сплачувати помірні податки. В результаті в Україні відносно меншою (порівняно з країнами з аналогічним доходом на душу населення) проблемою є суто неформальний сектор, який складається з незареєстрованих офіційно економічних одиниць [7].

Одним із ефективних кроків до вдосконалення спрощеної системи оподаткування може бути прив'язка диференційованого граничного обсягу виручки, що дає право переходу на спрощену систему оподаткування та визначає приналежність суб'єкта підприємництва до тієї чи іншої групи платників, до розміру мінімальної заробітної плати або до індексу інфляції з метою постійної її актуалізації. Зважаючи на волатильність української економіки, такий захід допоможе податковій системі бути більш гнучкою та, у той же час, більш стабільною, дозволяючи не вносити поправки до Податкового кодексу так часто, як це відбувається в останні роки [8].

На нашу думку, найбільшу увагу при вдосконаленні чинної податкової системи необхідно звернути на підтримку новостворених малих підприємств, щоб вони могли досягти істотних фінансових результатів та надалі забезпечили б стабільні податкові надходження до бюджету. Для малих підприємств, що тільки розпочинають свою діяльність, необхідно вводити податкові стимули як в рамках спрощеної системи оподаткування, так і за її межами. Так, систему податкових ставок єдиного податку можна диференціювати, створивши окремі значення для новостворених суб'єктів. При цьому не обов'язково створювати нові групи платників єдиного податку: можна впровадити систему податкових знижок, що дозволять «молодшим» підприємствам сплачувати не повну суму податку, а певний її відсоток.

Проте найбільш ефективним та простим для адміністрування є повне звільнення новостворених підприємств від сплати податків на термін від двох до п'яти років. Такий вид фінансової підтримки малого бізнесу на певний час допоможе підприємству досягти фінансової стійкості та самостійності. У середньостроковій перспективі така політика забезпечить зростання доходів бюджету, адже податкові надходження від збільшення ділової активності лише зростатимуть.

Не менш важливими та необхідними напрямками розвитку податкової системи є підвищення довіри підприємців до податкових органів, інформаційна та консультаційна підтримка малого бізнесу, простота системи справляння податків тощо. Так, зменшення кількості процедур, обов'язкових форм звітності, загального часу на сплату податків дозволить значно полегшити даний процес. Не останню роль тут відіграє система електронної сплати податків «Електронний кабінет платника податків», що на сьогодні досить ефективно працює та продовжує вдосконалюватись Державною фіскальною службою України. Це є кроком до забезпечення необхідних умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків.

Варто додати, що реформи потрібно впроваджувати поступово та зважати на позитивний світовий досвід, що дасть змогу Україні гармонізувати свою податкову систему й успішно інтегруватися у світовий економічний простір, а спрощена система оподаткування, незважаючи на її недоліки, поки що не має в Україні ефективнішої альтернативи, тому, на наш погляд, залишиться актуальною ще принаймні протягом кількох найближчих років.

На нашу думку, цікавим та привабливим для переймання є досвід оподаткування малого бізнесу таких країн, як Франція, США та Естонія. Спільною рисою сфери оподаткування малих підприємств даних країн є надання податкових пільг за умови реінвестування певної частини прибутку підприємства у його власний розвиток. Так, у Франції обов'язковою вимогою застосування спрощеного режиму оподаткування є те, що підприємство реінвестує частину прибутку у свою діяльність, і зобов'язується щорічно протягом наступних трьох років реінвестувати ту ж саму частку прибутку, яка залишається після сплати податків. В Естонії ж оподаткуванню підлягає лише той прибуток підприємства, що розподіляється між учасниками. Тобто якщо підприємство повністю реінвестує свій прибуток у власну діяльність, податок на прибуток не сплачується.

Оскільки поруч з такими вимогами в даних країнах встановлені відносно високі ставки податку для малих підприємств, особливо в порівнянні зі ставками єдиного податку в Україні, застосування умови реінвестування податку замість сплати його до бюджету в нашій країні не матиме бажаного ефекту, адже суми самого податку є відносно незначними. Тому ми пропонуємо запровадити систему, за якої мале підприємство повністю звільняється від оподаткування за умови реінвестування щонайменше 50% власного чистого прибутку. У короткостроковій перспективі такий крок може погіршити особистий добробут власника бізнесу, який не зможе використовувати весь прибуток підприємства для власного споживання, а також зменшити податкові надходження до бюджету. Проте вже у середньостроковій перспективі за рахунок нарощення капіталу підприємства, розширення виробництва та зростання обсягів реалізації продуктів чи послуг підвищаться як прибуток фірми, так і податкові відрахування до бюджету.

Задля доведення ефективності даного податкового режиму, побудуємо модель із застосуванням методів системної динаміки. Модель було побудовано на прикладі малого підприємства ПП «Вікторія» за допомогою програмного забезпечення IThink.

ПП «Вікторія» є середньостатистичним представником сегменту малого бізнесу; знаходиться в місті Коростишіві Житомирської області та надає населенню перукарські та косметичні послуги. Середньорічна кількість зайнятих на підприємстві становить 12 працівників, а річний дохід протягом останніх п'яти років коливався у межах 450-500 тисяч гривень. Дані про діяльність ПП «Вікторія», яке належить до 3 групи платників єдиного податку, за 2017 рік, наведені у Табл. 1.

При цьому коефіцієнт оборотності активів обраховується як співвідношення доходу підприємства до його активів. Рентабельність у моделі не відповідає загальноприйнятому визначенню показника рентабельності і розраховується як співвідношення фінансового результату до оподаткування підприємства (який за відсутності оподаткування і виступає чистим прибутком підприємства) до його чистого доходу.

Таблиця 1.
Окремі показники діяльності ПП «Вікторія» у 2017 році

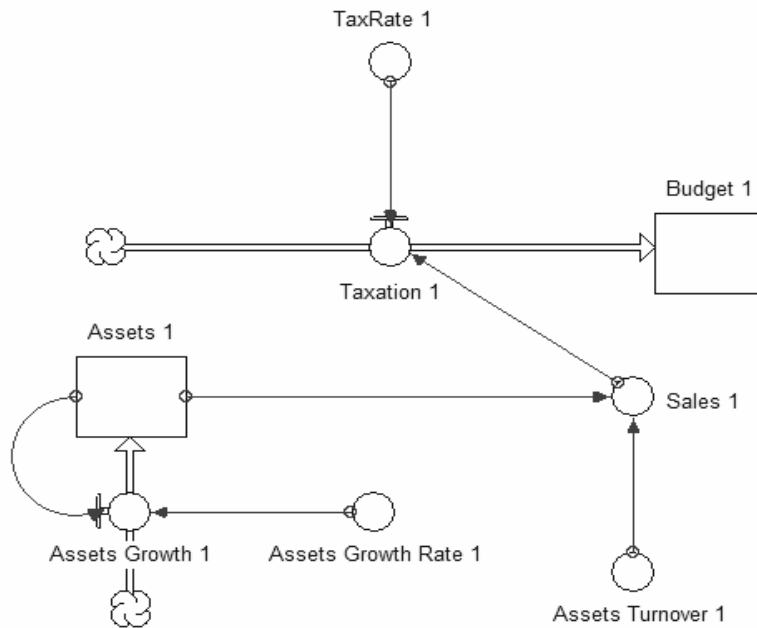
Показник	Значення, одиниця виміру
Активи підприємства (станом на кінець періоду)	153,6 тисяч гривень
Чистий дохід від реалізації продукції	427,1 тисяч гривень
Коефіцієнт оборотності активів	2,8
Фінансовий результат до оподаткування	82,9 тисяч гривень
Рентабельність	19%

Для прослідкування змін, спричинених введенням у дію запропонованого податкового режиму, побудуємо дві моделі та проаналізуємо поведінку системи у двох станах: за чинного рівня оподаткування та при імplementації запропонованих змін.

Перша модель, зображена на рис. 1, симулює поточний стан оподаткування ПП «Вікторія». Для цього створимо блок запасів Budget_1, який показує наповнення бюджету залежно від податкових надходжень з малого підприємства, які становлять 5% від доходу підприємства ($TaxRate_1 = 0,05$). Податкові надходження обраховуються в потоці Taxation_1 за формулою:

$$Taxation_1 = TaxRate_1 * Sales_1 \quad (1)$$

Конвертор Sales_1 показує річний дохід підприємства, який, у свою чергу, залежить від розміру активів та коефіцієнту їх оборотності (дохід дорівнює добутку даних показників). У даній моделі ми враховуємо, що підприємство може реінвестувати певну частину свого прибутку або ж розширюватися за рахунок позичкових коштів, тому ми додаємо фактор зростання активів Assets Growth_1, встановлюючи рівень їх зростання (AssetsGrowth Rate_1) як 7% на рік (на основі середнього показника росту активів за останні 5 років).

Рис. 1. Модель оподаткування малого підприємства за чинної системи оподаткування

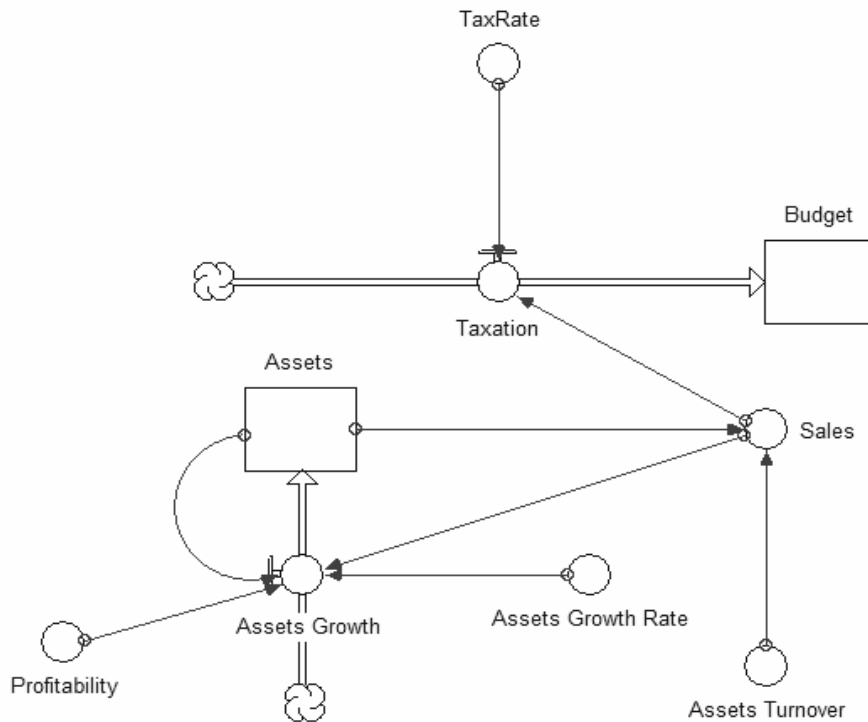
Друга модель показує, як вплинуть запропоновані зміни на розвиток малого підприємства та на бюджетні надходження. Для цього до вищеописаної моделі додамо фактор повного реінвестування чистого прибутку підприємства. Тому, як зображено на рис. 2, на рівень росту активів у другій моделі тепер впливає і рентабельність (Profitability) підприємства, що в нашій моделі становить 19%.

Також введемо у модель спеціальний податковий режим, що триватиме 3 роки, за якого підприємство не сплачує податків, але зобов'язане реінвестувати 50% чистого прибутку (який за вищезазначених умов дорівнює фінансовому результату до оподаткування) в розширення своєї діяльності. Таким чином, запропонований податковий режим у нашій моделі знаходить відображення у наступній формулі, що описує зростання активів підприємства:

$$IF TIME > 3 THEN Assets\_Growth\_Rate * Assets ELSE 0.5 * Profitability * Sales \quad (2)$$

Щоб показати, що на даний період підприємство звільняється від сплати єдиного податку, у потоці Taxation використовуємо наступну формулу:

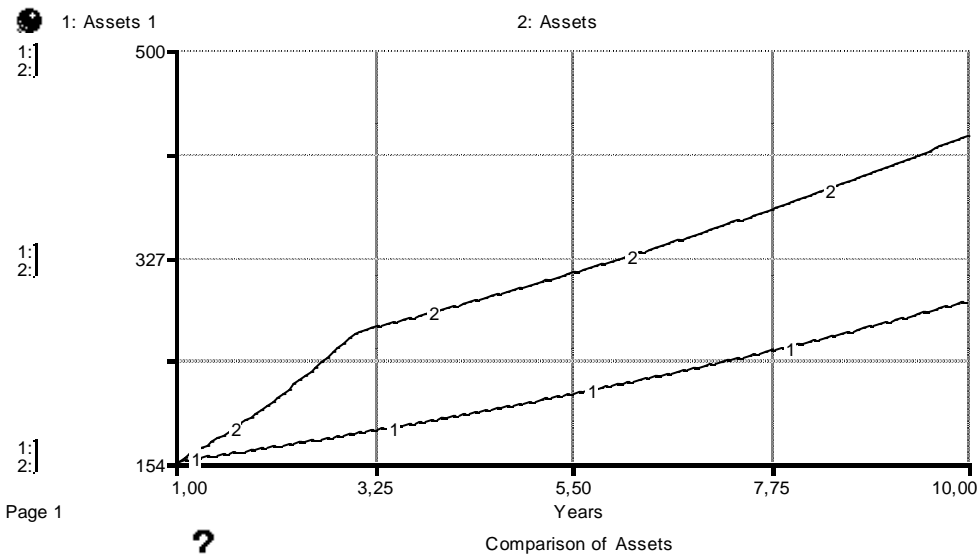
$$IF TIME \leq 3 THEN 0 ELSE TaxRate * Sales \quad (3)$$

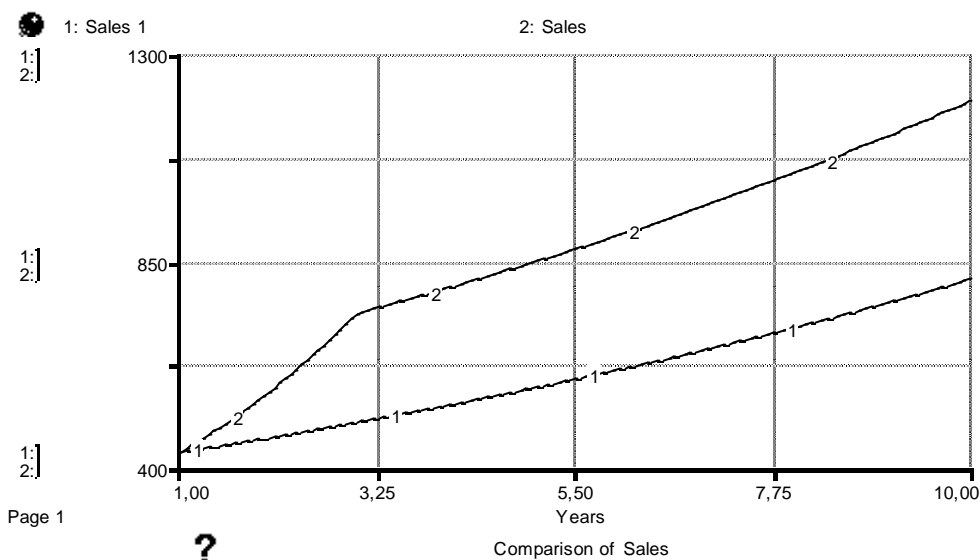
Рис. 2. Модель оподаткування малого підприємства за умови реінвестування чистого прибутку

Просимулюємо обидві моделі, встановивши період симуляції 10 років. Для того, щоб проаналізувати вплив впровадження пропонованого податкового режиму, порівняємо поведінку активів, розмір доходів підприємства та бюджетні надходження двох моделей, що зображені на рис. 3, 4 та 5 відповідно.

Як бачимо, звільнення підприємства від оподаткування на три роки за умови реінвестування ним половини прибутку протягом цього терміну має позитивний вплив як на розвиток самого підприємства, так і на наповнення бюджету за рахунок податкових надходжень від даної фірми. Як бачимо з рисунків, реінвестування прибутку у власний розвиток дозволяє підприємству наростити власні активи та обсяги продажів таким чином, що через десять років після впровадження режиму дані показники будуть близько у 1,5 рази вищими, аніж за умови відсутності пільгового податкового режиму.

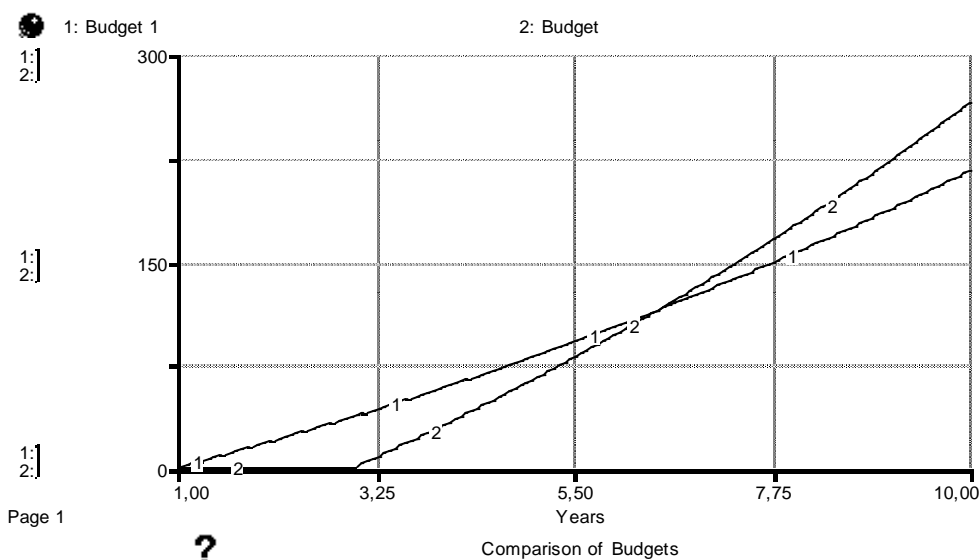

Рис. 3. Порівняння росту активів підприємства за двох варіантів оподаткування моделях протягом 10 років

Рис. 4. Порівняння росту доходів підприємства за двох варіантів оподаткування протягом 10 років

Незважаючи на те, що протягом перших трьох років підприємство не здійснює відрахувань до бюджету взагалі, уже на сьомому році бюджетні надходження від малого підприємства перевищують ті, що були б за відсутності податкового режиму.

Рис. 5. Порівняння бюджетних надходжень від підприємства за двох варіантів оподаткування протягом 10 років

Отже, звільнення підприємства від оподаткування терміном на три роки за умови реінвестування ним половини чистого прибутку має позитивний ефект як на розвиток самого підприємства, так і на зростання податкових надходжень від його діяльності до бюджету. Впровадження даного режиму оподаткування в Україні сприятиме розвитку малого бізнесу, розширенню виробництва, зростанню зайнятості населення, підвищенню конкуренції, переростанню малого бізнесу у середній та великий та, як наслідок, зростанню податкових надходжень до бюджету.

Висновки. Система оподаткування малих підприємств має бути спрямована одночасно і на стимулювання розвитку малого бізнесу, і на подальше наповнення державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень від малих фірм. Вдосконалити чинну систему оподаткування можна таким чином:

- прив'язати граничні обсяги виручки, що визначають групу платника податків, до мінімальної зарплати або індексу споживчих цін задля їх постійної актуалізації;
- звільнити від оподаткування новостворених суб'єктів малого бізнесу або встановити ставки податку, диференційовані за часом існування підприємства для сприяння новоствореним та існуючим фірмам;
- розробити систему ставок єдиного податку, диференційовану за видами діяльності підприємств для стимулювання суб'єктів, зайнятих у стратегічно важливих галузях економіки;
- забезпечити залежність сплати податків від результату діяльності підприємства;

- забезпечити інформаційну та консультаційну підтримку малого бізнесу щодо його оподаткування, підвищити довіру підприємців до податкових органів тощо.

Таким чином, найбільш доцільним для впровадження є податковий режим, за якого підприємство звільняється від оподаткування терміном на три роки за умови реінвестування щонайменше половини чистого прибутку у власний розвиток. Як показують результати моделювання, такий режим сприятиме не лише розвитку малого підприємства, а й зростанню податкових надходжень до бюджету та розвитку економіки країни в цілому. При цьому вводити даний податковий режим на нинішньому етапі економічного розвитку України ми пропонуємо не лише для новостворених малих підприємств, а для всіх суб'єктів господарювання, що мають змогу використовувати спрощений режим оподаткування. Це призведе не лише до створення значної кількості нових фірм, а й до бурхливого розвитку вже наявних, їх переростання у середній бізнес та, як наслідок, до економічного зростання України загалом.

Список літератури.

1. Поліщук О., Цимбал В. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2011. – № 32. – С. 82–85.
2. Волкова Н.І., Свірідова К.Д. Аналіз проблем кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах // Фінанси, облік, банки. — №1. — 2017. — С. 55-62.
3. Офіційна сторінка Німецько-Українського фонду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://guf.gov.ua>.
4. Офіційна сторінка Міністерства економічного розвитку і торгівлі України <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=5dee0c19-31f9-4a56-9f86-c05dc322cbb4&tag=ProgramiPidtrimkiPidprimtsiv>.
5. Буй Т.Г. Податкова політика щодо малого бізнесу в Україні // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. — 2011. — Т. 120. — С. 8-11.
6. Ногінова Н. Оподаткування малого підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 24.1. – С. 259–263.
7. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/унікнення оподаткування в Україні // Інститут соціально-економічної трансформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhylyannya-vid-splaty-podatkiv-2017-1.pdf>.
8. Логвіновська С. І. Концептуальні підходи до спрощеної системи оподаткування в Україні // Економічний форум. – 2013. – №. 3. – С. 180-185.
9. Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації / за ред. д-ра економ. наук. проф. І.Г. Лук'яненко. – К.: НаУКМА, 2017. – 464 с.

References.

1. Polishchuk, O. (2011), "Problems of Small Business Development in Ukraine", *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury*, vol. 32, pp. 82–85.
2. Volkova, N.I. and Sviridova, K.D. (2017), "Analysis of problems of lending to small and medium-sized businesses in modern economic conditions", *Finansy, oblik, banky*, vol.1, pp. 55-62.
3. German-Ukrainian Fund (2018), available at: <http://guf.gov.ua> (Accessed 10 Sept 2018).
4. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2018), available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=5dee0c19-31f9-4a56-9f86-c05dc322cbb4&tag=ProgramiPidtrimkiPidprimtsiv> (Accessed 10 Sept 2018).
5. Bui, T.H. (2011), "Tax Policy for Small Business in Ukraine", *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, Vol. 120, pp. 8-11.
6. Nohinova, N. (2014), "Taxation of Small Entrepreneurship in Ukraine: Current State and Development Prospects", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol.24.1, pp. 259–263.
7. Dubrovskiy, V. and Cherkashyn, V. (2017), "Comparative analysis of the fiscal effect of the application of tax evasion / avoidance instruments in Ukraine", *Instytut sotsialno-ekonomichnoi transformatsii*, [Online], Available at: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhylyannya-vid-splaty-podatkiv-2017-1.pdf> (Accessed 10 Sept 2018).
8. Lohvinovska, S. (2013), "Conceptual approaches to the simplified taxation system in Ukraine", *Ekonomichnyi forum*, vol.3, pp. 180-185.
9. Lukianenko, I. H. (2017), *Sistemnyj analiz formuvannia derzhavnoi polityky v umovakh makroekonomichnoi destabilizatsii* [System analysis of the formation of state policy in the conditions of macroeconomic destabilization], NaUKMA, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2018 р.